

International Conference on
Intellectual Capital Management
ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED
STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 485-193
Tehran, Iran

Intellectual Capital as a Factor of Production

Dr. Saeed Habiba
Institute of Comparative Law, Faculty of
Law, University of Tehran

International Conference on
Intellectual Capital Management
ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED
STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 485-193
Tehran, Iran

جایگاه سرمایه فکری در میان عوامل تولید

habiba@ut.ac.ir

International Conference on
Intellectual Capital Management
ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED
STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 485-193
Tehran, Iran

ارتباط مدیریت سرمایه فکری با عوامل تولید

- بسیاری از شیوه ها و رویه های مدیریت مانند مدیریت سرمایه های فکری در پاسخ به "سرمایه داری فکری" ایجاد شده اند که به موجب آن دانش و اطلاعات به عنوان منابع ارزشمند فکری ، تبدیل به مهم ترین عامل تولید اقتصادی شده اند . (او گرانتستراند)
- اختلاف دیدگاه در خصوص جایگاه دانش و اطلاعات در میان عوامل تولید.

International Conference on Intellectual Capital Management ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 12840-809
Tehran, Iran

دانش و انواع آن

- تقسیم دانش به دو نوع دانش آشکار و دانش ضمنی:
- **دانش آشکار**: 1- می توان این دانش را در قالب کلمات و یا طراحی ارائه و بیان کرد .
- 2- این دانش به راحتی میان مردم قابل انتقال و جابجایی است.
- **دانش ضمنی**: 1- به سختی قابل بیان است و بنابراین امکان تدوین و گردآوری آن وجود ندارد .
- 2- معمولاً از طریق تجربه و آموزشهای فردی به دست می آید. مانند شیوه های تجارت و کسب و کار.

International Conference on Intellectual Capital Management ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 12840-809
Tehran, Iran

دانش عامل مستقل تولید

- جایگاه ویژه اطلاعات و دانش در میان اقتصاددانان کلاسیک.
- جایگاه امروزی اطلاعات و دانش در مدل های رشد اقتصادی :
- نظریه رشد نئوکلاسیک : دانش برون زاد (توجه به دانش آشکار)
- نظریه های رشد جدید : دانش درون زاد (توجه به دانش آشکار)
- نظریه رشد تکاملی : دانش درون زاد (توجه به دانش آشکار و دانش ضمنی)
- تکیه این نظریه ها بر دانش صریح و آشکار

International Conference on Intellectual Capital Management ICM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 12840-809
Tehran, Iran

دانش زیر مجموعه سرمایه

- انواع سرمایه :
- 1- سرمایه مادی یا سرمایه اقتصادی (کالاهای سرمایه ای یا جوه و دارایی های به کار رفته در فرایند تولید)
- 2- نوین سرمایه شامل :
- سرمایه انسانی
- سرمایه اجتماعی
- سرمایه فکری

سرمایه انسانی

- سرمایه انسانی به معنای دانش ، مهارت ها ، رفتارها ، استعدادها و سایر ویژگی ها و خصوصیات مکتسبه افراد است که در امر تولید به کار می آید. (متشکل از دانش صریح و دانش ضمنی)
- انباشت سرمایه انسانی در کنار انباشت سرمایه مادی عامل مهم رشد و توسعه اقتصادی به شمار می رود.

راههای انباشت سرمایه انسانی

- **تعلیم رسمی** از طریق تحصیل در مراکز آموزشی از قبیل مدرسه و دانشگاه ؛
- **آموزش حین خدمت** که از طرف کارفرما برای کارگران و کارکنان ترتیب داده می شود؛
- **آموزش پس از خدمت** که در مراکز آموزشی انتفاعی انجام می گیرد.

سرمایه اجتماعی

- **سرمایه اجتماعی** یعنی وجود روابط اجتماعی و شبکه های ارتباطی که باعث افزایش و تقویت سطح سرمایه انسانی افراد می شود.
- **سرمایه اجتماعی** به سرمایه گذاری در روابط اجتماعی اشاره دارد که امکان دسترسی و بهره مندی فرد از منابع سایر عوامل را فراهم می آورد.

سرمایه فکری

- این مفهوم که از دهه 1990 به بعد مطرح شده است به **مجموع دانش و اطلاعات و کلیه دارایی های ناملموس** حال و آینده یک **بنگاه** و یا یک **سازمان** اطلاق می شود که موجب **ایجاد ارزش و ثروت** برای آن بنگاه و یا سازمان می شود.
- سرمایه فکری هر چیز با ارزشی در بنگاه را که پس از کسر دارایی های مادی و ملموس از قبیل زمین ، ساختمان، ماشین آلات ، صورت کالاها و پول نقد به جا می ماند، در بر می گیرد.

اجزاء سرمایه فکری

- سرمایه انسانی
- سرمایه داخلی (سازمانی)
- سرمایه خارجی

اجزاء سرمایه فکری

- **سرمایه انسانی** شامل تحصیلات ، تجربیات ، فوت و فن ، دانش ، مهارت ها ، ارزش ها و رفتارهای هر یک از کارکنان و کارگران بنگاه می شود. (**متشکل از دانش صریح و دانش ضمنی**)
- **سرمایه داخلی** به ساختار سازمانی رسمی و غیر رسمی بنگاه ، شیوه های تجارت و کسب و کار ، نرم افزارها ، پایگاه داده ها ، نظام های تحقیق و توسعه و نظام های مدیریتی بنگاه اشاره دارد. (**متشکل از دانش صریح و دانش ضمنی**)
- **سرمایه خارجی** بنگاه به تاکتیک های برقراری ارتباط با مشتریان ، عرضه کنندگان ، بانک ها ، سهامداران و شیوه های بهبود آنها ، همچنین موافقت نامه های همکاری ، علائم تجاری و تصویر بیرونی بنگاه در عرصه فعالیت های اقتصادی اشاره کرد. (**متشکل از دانش صریح و دانش ضمنی**)

International Conference on Intellectual Capital Management
ICM 2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 646
Tehran, Iran

زیر مجموعه های سرمایه فکری

- **دارایی فکری**
- دارایی فکری ، آن بخش از سرمایه فکری را شامل می شود که با ثبت و ضبط آن امکان دسترسی و استفاده سایر افراد داخل در مجموعه به این اطلاعات و دانش فراهم می شود و می توان آنها را با دیگران تقسیم کرد . (دانش صریح و آشکار)
- **مالکیت فکری**
- دارایی های فکری که طبق قوانین حاکم ، مورد حمایت قانونی قرار می گیرند. (دانش صریح و آشکار)

International Conference on Intellectual Capital Management
ICM 2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 646
Tehran, Iran

نظریه جامع مدیریت سرمایه فکری

- **مدیریت دانش** : سرمایه فکری خواه به شکل سرمایه انسانی ، سرمایه داخلی و یا سرمایه خارجی در شکل اولیه و خام خود وجود دارند. (مدیریت دانش ضمنی بنگاه در این مرحله صورت می گیرد.)
- **مدیریت نوآوری** : سرمایه های فکری مرحله اول که تبدیل به دانش کاربردی شده اند، در قالب محصولات ، فرایندها و راهکارها ، آماده تجاری سازی هستند.
- **مدیریت مالکیت یا دارایی فکری** : سرمایه فکری به بالاترین سطح بهینه ارزش مادی دست یافته است.

International Conference on Intellectual Capital Management
ICM 2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 646
Tehran, Iran

دلایل مشابهت دانش و سرمایه

- اطلاعات و دانش مانند مصادیق مختلف سرمایه ، قابل انباشته شدن و متراکم شدن هستند.
- اطلاعات و دانش مانند عامل سرمایه قابلیت اصلاح و جایگزینی با نیروی کار را دارند.
- دانش به همراه نیروی کار ، قابلیت اصلاح و جایگزینی با عامل زمین را نیز دارد.

International Conference on Intellectual Capital Management
ICIM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 28763
Tehran, Iran

دلایل رد مشابهت دانش و سرمایه

- بر خلاف سرمایه که در هر نقطه و مکانی دارای ارزش است ، ارزش برخی دانش ها مانند دانش جامعه شناختی و یا دانش ضمنی نسبی است و در هر زمان و مکان دارای ارزش نیستند.
- بر خلاف سرمایه که می توان آن را از عامل نیروی کار جدا کرد ، برخی مصادیق دانش مانند دانش ضمنی به دلیل آنکه قابل بیان و تجسم مادی نیستند ، جدای از عامل انسانی حامل آنها قدرت ثروت آفرینی ندارند.
- علی رغم آنکه انباشت و تراکم دانش و اطلاعات به ویژه دانش فنی نیز نظیر انباشت سرمایه موجب رشد و توسعه اقتصادی می شود ، اما انباشت تمامی دانش ها لزوماً این پیامد را به همراه ندارد. (دانش منفی و دانش اشتباه)

International Conference on Intellectual Capital Management
ICIM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 28763
Tehran, Iran

جمع بندی :

- ایجاد و توسعه رشته ای همچون مدیریت سرمایه فکری نتیجه اهمیت روزافزون منابع فکری در رشد و توسعه اقتصادی بوده است که ضرورت مدیریت نظامند این منابع فکری را موجب شده است.
- طبق نظریه سرمایه فکری ، منابع فکری از جمله دانش ضمنی از منابع اصلی تولید ثروت و ارزش به شمار می روند که تحت عنوان کلی تر سرمایه مورد بحث قرار می گیرند و از این رو دارای جایگاه منحصر به فرد و متمایزی در کنار سایر عوامل تولید نیستند.

International Conference on Intellectual Capital Management
ICIM2009

INSTITUTE FOR ADVANCED STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 28763
Tehran, Iran

جمع بندی :

- نظریه جامع مدیریت سرمایه فکری نیز بر همین مبنا ، مدیریت دانش ضمنی را در مرحله اول مدیریت جامع با عنوان مدیریت دانش مورد بحث و تحلیل قرار می دهد.
- در مقابل نظریه های رشد که به بررسی نقش و جایگاه دانش در رشد و توسعه اقتصادی می پردازند ، جایگاه ویژه ای برای دانش فنان هستند و آن را به عنوان یک عامل مستقل تولید در نظر می گیرند.
- با وجود این، ایراد اساسی وارد بر این نظریه ها مغفول گذاشتن دانش ضمنی به عنوان یک عامل ارزشمند تولید ثروت و ارزش است.

International Conference on
Intellectual Capital Management
ICM2009

جمع بندي :

INSTITUTE FOR ADVANCED
STUDIES IN BASIC SCIENCES
P.O. Box 485-193
Tehran, Iran

- هر چند در صورت توجه به این نقیصه ، نظریه اول کامل تر از دیدگاه دوم به نظر می رسد با این وصف وجود برخی تفاوت های اساسی میان دانش و سرمایه موجب شده است یکسانی دانش با سرمایه زیر سؤال رود.
- همین امر گرایش به سمت نظریه های رشد را موجه تر می سازد که برطرف کردن ایراد وارد به این نظریه ها و گنجاندن دانش ضمنی در مدل های مربوط به رشد ، مسأله ای است که توجه اقتصاددانان متخصصان امر را می طلبد.
